

Konstantinos A. Vakalopoulos: Doğu Trakya Rumlarına yönelik sürgün ve soykırım (1908-1922)

Posted on 11/07/2017

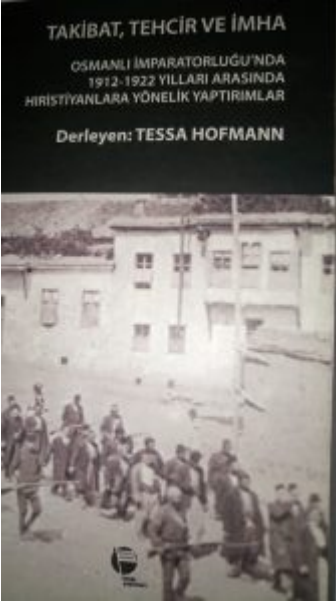
1- Osmanlı İmparatorluğu'nda ezilen Rumların dramı, 1908'deki Jön Türk Devrimi ile 1922 sonlarında Lozan Konferansı'ndaki mübadele kararı yılları arasında yaşandı.

Gerçi değişik biçimlerde de olsa daha önceleri de imha ve kökünü kazıma planları oldu. İlk önce Doğu Trakya'dan başlayan sürgünler, Osmanlı hakimiyeti altındaki Rumların sonunun başlangıcı oldu. Doğu Trakya Rumlarına ilk önce 1912 ve 1913'teki Bulgar-Türk savaşının sonuçları yansıdı. Bu durum 1914 yılı yazında Küçük Asya'da² devam etti ve Pontuslara yönelik, 1916'dan beri devam eden soykırımla birlikte tamamlandı. Küçük Asya'daki koşulları 1908 ile 1918 arası dönemde Doğu Trakya, Küçük Asya ve Pontus'da yaşayan Rum halkın durumu dikkate alınmadan anlamak mümkün değildir. Genel olarak Trakya Rumlarının tarihine vahşi sürgünler ve yıkıcı gelişmelerin eşlik ettiği tespit yapılabilir.

Stratejik öneme sahip olan Doğu Trakya, 350.000 kişilik Rum nüfusuyla Bulgarlar ve Türklerin toprak taleplerinin çatıştığı hassas bir bölge olagelmıştır. Dikkate alınması gereken bir başka faktör de bölge Rumlarının çıkarlarını savunmakta güçlük çeken Yunanistan'ın objektif olarak güçsüz bir devlet olmasıdır.

Buna bir de Rumların 1914'ün karmaşık ortamında Türklerle "gönüllü" mübadele (tabii ki, köklerinden koparılmaya) görüşmelerine zorlanması eklendi. Bunun ucunda Doğu Trakya Rumlarının sürgünü ve soykırımı vardı. *Küçük Asya Rumlarına ve daha sonra da*

Pontus'takilere dönük tehcir ve soykırımın köklerinin Doğu Trakya bölgesine uzanması belirleyicidir.

Doğu Trakya'da 1912'den sonra gözlemlenen hakimiyetin hızlı değişimi, yanı sıra Bulgarlar ve Türkler arasında on yıllar boyu süren rekabet ve Rumların o dönem hak iddia edilen bölgede Türklerin veya Bulgarların hakimiyetlerini sağlamalarının önünde rahatsızlık faktörü olarak görülmesi, çok sayıda Rum unsurun kökünü kazımaya dönük nihai kararın alınmasında esas nedenleri oluşturmaktadır. Bunun içindir ki, 1913 yılının ikinci yarısından sonra Doğu Trakyalıların fiziksel imhası hayata geçirildi.

Küçük Asya Rumları, Doğu Trakyalıların memleketlerinden atılma ve köklerinden koparılıklarını Yunan gazetelerinden öğrendiler. Kısa bir süre sonra kendilerini de aynı akıbetin beklediğinden habersizdiler. Trakyalılara dönük 1912'den itibaren gerçekleşen zorla göç ettirmeler, sonraları Bulgarların akıl almaz zulümlerine yol açtı. Bu, 1913 yılının ortalarında Jön Türklerin istilasını ile birlikte müthiş boyutlara ulaştı. Yunan Hükümeti bunun karşılığında Türkleri Makedonya ve Epiros'tan zorla göç ettirmekten imtina etse de Müslümanların söz konusu bölgeden göç etmeleri Jön Türkler tarafından teşvik edildi. Böylece Doğu Trakya ve Küçük Asya Rumlarının göç ettirilmesini haklı çıkaracak sebepleri olmuş olacaktı..

2- Her şey kitlenin ruh halini çok iyi bilen Jön Türkler tarafından itina ile planlandı ve hazırlandı.

I. Dünya Savaşı Jön Türklerin Doğu Trakyalılara yönelik gerçek niyetini açığa çıkardı. Doğu Trakya Rumlarını Türkleştirme çabası boşa çıkınca veya hayata geçirilmesinin zor olduğu kanıtlanınca Jön Türkler, Rumları memleketlerinden atmak için yoğun, ama başarıyla sonuçlanan bir çaba içine girdiler. Baskı ve zora dayalı yöntemlerin yanı sıra ağır vergilendirme, soygun, mallarına el koyma ve ticaret yasaklarıyla korku ve panik yaratılması amaçlanıyordu. Acımasızca sürdürülen zorla göç ve sürgünler, çekilen acılar, istenilen sonucu yaratırken, Doğu Trakya ve Küçük Asya Rumlarının yurtlarından kovulmasının gerçek fikir babası ve uygulayıcısının Alman Ordusu Genel Kurmayı olduğunu da görmek gerekiyor.

Çünkü Türklerin müttefiki olan Almanya, Rumları, hem askeri operasyonların hem de Türkiye'nin etnik olarak homojenleştirilmesinin önünde engel olarak görüyordu.

Almanlar Jön Türklere verdikleri direktiflerle zemini öyle bir hazırlamışlardı ki, yerli halk yurtlarını terketmekten öte başka bir şey düşünemez olmuştu. Plan, ilk etapta Jön Türk planlarının zorluklarla karşılaştığı büyük kentlerin dışında kalan bölgelerin boşaltılmasını öngürüyordu. Bu yüzden Karadeniz'in sahil bölgelerinde (Midia, Agathoupolis) ve Propontis [Propontis][1], Çanakkale ve diğer küçük merkezlerde halk bir araya getirildi ki, gemiyle Yunanistan limanlarına sevkiyatı kolaylıkla gerçekleşebilsin.

Jön Türkler tarafından köylerinden ve kasabalarından sürülen Rumların içinde bulunduğu koşullar vahşi ve insanlık dışıydı. Korku ve paniğin yanı sıra aralıksız bir terör ve katliam eşliğinde, Tekirdağ kıyılarında ve Karadeniz'de bulunan kent merkezlerinden sürüldüler. Kurbanların eziyet çekmedikleri tek bir gün bile yoktu. Bu yaşananları Yunanca yayınlanan kitabımda³ metropolitlere, konsoloslara ve olaylara tanıklık eden sıradan insanlara dayanarak ayrıntılı olarak analiz ettim. Köklerinden koparılan dönemin tanıkları

yaşadıklarını, onları göçe zorlayan acıları ve koşulları, geçtikleri her köy ve kasabada anlattılar. Sürgünler, önceden bildirilmeden ve kayıtsız şartsız olarak uygulandı. Doğu Trakyalıların malları-mülkleri, hızlı bir hukuksal süreçle Epiros, Bosna ve özellikle de Makedonya'dan gelen muhacirlerin üzerine geçirildi. Sürgünlerin yanlarına hiçbir şey almalarına izin verilmedi ve birçok yaşlı insan bitkinlikten, açlıktan ve de sahil kesimlerinde yapılan zorlu yürüyüşler sırasında vuku bulan katliamlar nedeniyle öldü.

Tehcir, içinde yaşayan ölümler bulunan kabilelerle gerçekleşiyordu. Kamuoyuna hiçbir zaman yansımayan korkunç sahneler yaşanıyordu. Buna karşın döneme dair Yunan tarih yazımı, yeterli resmi ve gayriresmî veriler olmasına rağmen, Doğu Trakyalıların sürgününe pek değinmemiştir.

Yunan devlet yetkililerinin bu dramatik olaylara yönelik diplomatik tepkisi dikkate şayan olmasına rağmen Avrupalı büyük güçlerin zaafı sonucu etkisiz kalıyordu. Yunanistan'ın Avrupalı diplomatlara sürekli rapor sunmanın ötesinde başka bir "baskı aracı" yoktu. Yunan Parlamentosu'nun 14 Mayıs 1914'te Türkiye'yi kınamasına ve hatta savaşla tehdit etmesine rağmen Yunan kraliyet sarayının müdahale etmesi dış politikanın başlıca sorunu olan Ege adaları meselesinin yanı sıra, Yunan elitleri arasındaki görüş farklılıkları nedeniyle de engelleniyordu. .

Yunan Parlamentosu, Türkiye'de 1908'den beri gerçekleşen sürgünlerle ancak 1921'deki üç oturumunda ilgilendi. Resmi Yunan politikası Avrupa ülkelerindeki temsilciler ve özellikle de İstanbul'daki Yunan Büyükelçi Dimitrios Panas üzerinden yürütülüyordu. Kendisi defalarca protestoda bulunmasına rağmen 1914 Mart'ından beri, Babıali ve Avrupa'daki meslektaşları karşısında zor durumdaydı. Osmanlı Hükümeti onun sürekli protestolarını, Avusturya-Macaristan'ın İstanbul Büyükelçisi Markgraf Pallavicini tarafından yapılan açıklamalara dayanarak örtbas ediyordu. Pallavicini, Rumlar ve Türkler arasında derin bir uçurumun olduğunu tespit etmişti ve iki halkın gelecekte de bir araya gelebilmesini imkansız olarak görüyordu. Buna karşın gerçek ve doğru bir izlenim olarak, Bulgarlar ve Türkler arasında

bir anlaşma olabileceğini düşünüyor, ancak gerek Rusların etkisiyle gerekse Bulgarların Türkler tarafından Doğu Trakya'dan sürülmeleri nedeniyle buna da şüpheyle yaklaşıyordu.

3- Jön Türkler, Doğu Trakya ve Küçük Asya Rumlarının ne pahasına olursa olsun köklerini kazımak ve Yunanistan'la Makedonya ve Epiros'taki Müslümanlar karşılığında Rum halkın mübadele edilmesi üzerine müzakere etmek istiyorlardı.

Türk politikası, Yunanistan'ın kuzey kesimlerindeki Müslümanların göç ettirilmeleri ile Rumların Türkiye'den sürülmeleri sanki aynı karaktere sahipmiş gibi göstermeye çalışıyordu. Bunun içindir ki, Jön Türkler Müslümanların göçünü "sınır dışı etmek" olarak tanımlayarak yurt dışını yanıltmayı umuyor, böylelikle hem Rumları her türden zora dayalı yöntemle sürgün ederek, hem de Müslümanların Rum çoğunluğun yaşadığı bölgelere göç ve yerleşimini teşvik ederek Türkleştirme programını hayata geçirmeye çalışıyorlardı.

Yunan Hükümeti Mayıs 1914'te Yunan ve Türk yöneticiler tarafından azınlıklara eşit davranılması amacını güdecek bir Yunan-Türk Komisyonu oluşturulmasını önerdi. Çünkü Doğu Trakya ve Küçük Asya'ya Müslümanların yerleştirilmesine, oradaki Rumların ise sürülmesine karşı duyulan korku boşuna değildi. Buna rağmen Türkler, Yunanistan'ı, Osmanlı vilayeti olan Aydın'daki⁴ (Yun: Aidiniou) Rumlara karşılık Makedonya ve Epiros'taki Müslümanların değiş tokuş edilmesini kabul etmeye zorladılar. Bu işleme Doğu Trakya Rumları da dahildi. Tekirdağ'daki Yunan Konsolosu, 22 Mart 1914'te Türklerin, Doğu Trakya'ya bir milyondan fazla Makedonya Müslümanını yerleştirme planlarını bildirdi. Bu dönemde 100 bin Müslüman, çoktan Tekirdağ bölgesindeki Rum ve Bulgar köylerine yerleştirilmişti bile.⁵

Makedonya Türklerinin 1914'teki göç veya yerleşimleri sırasında Türk tarafı sürekli olarak Yunanlıların Türklere karşı keyfi davrandıkları suçlamasını dile getiriyordu. Buna karşın Yunan tarafı da, keyfi uygulamaların çok az olduğunu, Müslümanların evlerinin, okullarının, servetlerinin zorla ellerinden alındığı suçunun Doğu Trakya'dan ve Küçük Asya'dan gelme

Rum mültecilere mal edilmeye çalışıldığını belirtiyordu. Bu tür şiddet eylemleri, Makedonya ve Batı Trakya'nın Serres [Serez], Pravistas [Pravista], Dramas [Drama], Lagada, Avrethisar, Karatsa-Ampot, Kilkis [Osm. döneminde Kılıkış], Selanik ve Kavala gibi kentlerinde gerçekleşti.

Müslüman nüfusun Makedonya'dan büyük göçünü, esas olarak Jön Türklerin propaganda hedefiyle bağlamak gerekiyor. Müslümanlar kendilerini yeni yerleşim yerlerinde verimli alanların beklediği ve Doğu Trakya Rumlarından kalan evlere yerleşecekleri vaadiyle kandırıldılar. Jön Türkler böylelikle, özellikle Doğu Trakya'nın yanı sıra Küçük Asya'nın sahil kesimlerinin de Türkleştirilmesini hızlandırmak istiyorlardı.

Bu nedenle de Osmanlı hakimiyetinden ayrılmış ve Türkler açısından kaybedilmiş olarak görülen bölgelerde yaşayan Müslüman nüfusun hiçbir sınırlama olmaksızın, kitlesel göçünü kolaylaştırdılar. Bu nüfus politikası nedeniyle, özellikle de I. Dünya Savaşı sırasında, Doğu Trakya'nın etnik yapısında köklü bir değişim yaşandı. Türklerin yenilgisinden sonra İç Anadolu veya Küçük Asya'ya sürülen 100 bin Doğu Trakyalı Rum'un, sadece yaklaşık yarısı, 54 bini geri dönebildi. Geri kalanı angarya veya hastalıklar sonucu çile çekerek acılar içinde öldüler. I. Dünya Savaşı sırasında Doğu Trakya'daki sürgünler, göçler ve şiddet eylemleri nedeniyle kaç kişinin yaşamını yitirdiği henüz tam olarak açığa çıkarılabilmemiş değil.

I. Dünya Savaşı sonrasında mültecilerin tekrar uyum sağlamaları ve bakımını üstlenen Ekümeniklik Patrikliği Merkezi Komisyonu'nun verilerine göre 232 bin Doğu Trakyalı Rum memleketlerinden göç etmeye zorlandı. Bunlar arasında Beyoğlu (Pera), Makrohorion (Makrohorion: Bakırköy) ve Metron/Tsatalzas'dan [Metron: Çatalca] 38.896 kişi de vardı. Zorla göç ettirilenlerin 193.403'ü Edirne (Adrianopol) eyaletindendi. 1918 ve 1920 arası Edirne'den sürülen Rumların yarısından fazlası, yani 106.493'ü geri döndü. Yine İstanbul eyaletinin idari bölgelerinden zorla sürülenlerin 30 bini de aynı şekilde geri döndüler. Yunanistan Devleti'nde zorla sürülenlerden 86.910'i kaldı. Ancak Dünya Savaşı öncesi ve sırasında 223 bin ile 233 bin arası Doğu Trakyalı mülteci Yunanistan'dan kaçış yolları aradı.

Panos ve Christa Eliades tarafından Yunanca'dan çevrildi, redaksiyonunu Tessa Hofmann yaptı.

Dipnotlar (kitap S. 127-132)

1. Söz konusu olan, yazarın monografisinden yola çıkarak yazılan el yazısı metni:
Vakalopoulos, Konstantinos Al: Diogmoi kai genoktonia tou thrakikou ellinismou: O protos xerisomos(1908-1917) [Trakya Rum Bölgesinde Tehcir ve Soykırım (1908-1917): İlk Kökünü Kazımalar] (Selanik): İrodotos, 1998, s. 623
2. Birçok Yunan yazar gibi yazar da Küçük Asya deyiminden İyonya Yarımadasını anlıyor ve böylelikle de burayı Karadeniz sahilinin güneyindeki Pontus bölgesine sınır yapıyor.
3. Söz konusu olan kuzeydeki Rum topraklarına dair üç ciltlik bir araştırma (Makedonya, Epiros, Trakya)... Trakya ile ilgili cilt şu isimle yayımlandı. *Vakalopoulos, Konstantinos A.: Istoría tou voreiou ellinismou: Thraki[Kuzey Rum Topraklarının Tarihi: Trakya], 2. basım, Selanik, 1991*
4. Eyalet, başkenti İzmir de dahil olmak üzere tüm tarihi İyonya'yı kapsıyordu.
5. Ancak Dünya Savaşı, zora dayalı nüfus mübadelesine ilişkin bu projeyi yarıda bıraktı. Proje, Aralık 1922'deki Lozan Barış Anlaşması'yla birlikte tekrar yürürlüğe kondu. Türklerin Rum nüfusun en geç 13 Aralık 1922'ye kadar Anadolu'yu terk etmesine dönük nihai emirler verirken, Milletler Cemiyeti tarafından görevlendirilen Dr. Fridtjof Nansen ve İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Curzon da hala Anadolu'da bulunan 500 bin ile 600 bin arası Rum'un tahliye edilmesini öneriyorlardı. Türk Delegasyonu'nun Lozan'daki başkanı İsmet İnönü bunun üzerine Türklerin eski talebi olan nüfus mübadelesini tekrar ortaya attı. Lozan'da 23 Ocak 1923'te imzalanan Yunan-Türk Anlaşması'nın sonucunda söz konusu nüfus dağılımına ilişkin çok orantısız bir durum ortaya çıkmıştı. Yunan vatandaşı 350 bin Müslüman ile Osmanlı vatandaşı 1,6 milyon Rum Ortodoks "değiş-tokuş" edilecekti. Yunanistan ekonomik ve sosyal nedenlerle Küçük Asya'dan yeni göçler yapılmasına karşı düşüncelerini dile getirdi.

